



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

**2026-YIL / OKTABR /
10-SON, I-QISM**



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, oktabr.
I-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

SUN'IIY INTELLEKTGA ASOSLANGAN INSON RESURLARINI BOSHQARISHNING XODIMLAR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI: SUN'IIY INTELLEKTGA ISHONCHNING VOSITACHILIK ROLI.....	30
Nazirjonova Marziaxon Xamidulla qizi	
DAVLAT XARIDI KONSEPSIYASI VA MAMLAKATDA XARIDLAR TARKIBINING TRANSFORMATSIYASI.....	36
Axmedjanov Sardorbek	
DON MAHSULOTLARI KORXONALARIDA RESURLAR SAMARADORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	41
Aipova Iroda Ikramovna	
BUDJET XARAJATLARI SAMARADORLIGINI BOSHQARISH IQTISODIY RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA).....	45
Normo'minov Sardorbek Normo'min o'g'li	
O'ZBEKISTONDA KICHIK TADBIRKORLIKNING TARMOQ VA HUDUDIIY TARKIBIDAGI O'ZGARISHLAR.....	50
Xaitova Rushana O'ktamovna	
O'ZBEKISTONDA MOLIIYAVII XIZMATLAR BOZORINING HUDUDIIY RIVOJLANISHI VA UNING IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI.....	54
Ibragimova Saule Orinbaevna	
MINTAQAVIIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI RAQAMLI MONITORING QILISH INDIKATORLARINI TANLASH VA VAZNLASHNING KO'P MEZONLI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	59
Qozaqova Munajat Sharifjanovna	
BOSHQARUV HISOBOTI SHAKLLARI, KO'RSATKICHLARI VA REGISTRARINI MODELLASHTIRISH.....	67
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna	
O'ZBEKISTON BANK SEKTORINING RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	71
Kanan Aliyev	
TIJORAT BANKLARIDA LIKVIDLIK SIYOSATINI OPTIMALLASHTIRISH: BASEL III DOIRASIDA RISKLARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMI.....	77
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATI XUSUSIYATLARINING HISOB SIYOSATI MAZMUNIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	84
Xabilov Djaxongir Hakimovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOLIQ ORGANLARIDA AGILE MENEJMENTNI JORIY ETISH TAYYORGARLIGINING TASHKILIIY, MADANIY VA BOSHQARUV KO'RSATKICHLARI TAHLILI.....	88
Sayfiyev Jasur Ravshanovich	
ПУТИ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ТУРИСТСКОГО ПРОДУКТА В УЗБЕКИСТАНЕ.....	97
Абдукадырова Халида Абдухамедовна	
Юлдашева Мухаббатхон Расулхоновна	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI KREDITLASH AMALIYOTIDA XORIJ TAJRIBASI.....	101
Xasanova Lola Mamasharifovna	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING RAQAMLI EKOTIZIM MODELINI TAKOMILLASHTIRISH.....	106
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	



BARQAROR IQTISODIY O'SISH OMILLARI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA OCHIQ MA'LUMOTLAR TAHLILI	115
Yuldoshev Sherzod Yusup o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VILOYATLARI BO'YICHA AHOLI JON BOSHIGA SANOAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISH HAJMINI O'SISH SUR'ATLARINI TAHLILI.....	121
Madraximova G.R.	
Mansurova M.Y.	
FOYDA SOLIG'I BO'YICHA TUSHUMLARNI PROGNOZ QILISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH: MAVSUMIYLIK VA PROGNOZ XATOLARINING EMPIRIK TAHLILI.....	125
Zoxidov Shaxzod Shavkat o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDITLASH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA OSHIRISH MEXANIZMLARI	130
Djumaniyazov Ikram Karimbayevich	
ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ НА ФИНАНСОВУЮ УСТОЙЧИВОСТЬ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	138
Убайдуллаева Мафтунахон Акмалхон кизи	
ОЦЕНКА РЕГИОНАЛЬНЫХ ДИСПРОПОРЦИЙ КАДРОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СИСТЕМЫ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА И НАПРАВЛЕНИЯ ИХ СОКРАЩЕНИЯ.....	143
Ходжаева Шахзодахон Дилшодхужаевна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDIY BOSHQARUVNING INSTITUTIONAL MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	150
G'affarov Husayn Aliyar o'g'li	
TURIZMNING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH.....	157
Xolboyev Shaxriyor Abdullayevich	
TURIZM SOHASIDA AMALIY TA'LIM VA ISH BERUVCHILAR BILAN HAMKORLIK MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	163
Xo'jaqulov Bobur Rustam o'g'li	
RESURS TEJAMKOR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SANOAT KORXONALARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH	169
Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna	
TA'LIM INFRATUZILMASI, XIZMAT KO'RSATISH SIFATI VA ULARNING RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIRI TAHLILI	175
Zulxaynarov Samandar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MARKAZLASHTIRILGAN KAPITAL QO'YILMALAR HISOBIGA QURILISH OBYEKTLARINI MOLIALASHTIRISHNING ZAMONAVIY HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	181
Bozorov Bobur Haqberdiyevich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSION FAOLLIKNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: HUDUDIY MAKROIQTISODIY TAHLIL	188
Sagieva Moldir Orazbay qizi	
TEMIR YO'L KORXONALARI IQTISODIY BARQARORLIGINING TO'RT O'LCHOVLI KONSEPSIYASI.....	193
Usmonov Shermuhammad Xaydar o'g'li	



UO'K: 656.2:338.5

TEMIR YO'L KORXONALARI IQTISODIY BARQARORLIGINING TO'RT O'LCHOVLI KONSEPSIYASI

Usmonov Shermuhammad Xaydar o'g'li

Toshkent davlat transport universiteti

“Sanoat iqtisodiyoti” (08.00.03) ixtisosligi bo'yicha 2-kurs tayanch doktoranti

E-mail: shususmon@gmail.com

ORCID: 0009-0006-0346-585X

Abstract. The article examines the theoretical reconceptualization of the economic sustainability of railway transport enterprises. The study aims to identify key terminological and methodological features in existing approaches and to develop a theoretically grounded four-dimensional sustainability concept based on the institutional characteristics of the railway sector. Comparative analysis, systematic synthesis of three scientific schools, and inductive derivation of typological criteria were used. As a result, five key conceptual features were identified and a conceptual model integrating financial-economic, market, production-technological, and strategic-environmental dimensions was proposed. The results may serve as a theoretical basis for assessing and forecasting the sustainability of railway enterprises.

Keywords: economic sustainability, railway transport, theoretical concept, four-dimensional model, natural monopoly, strategic-environmental sustainability.

Annotatsiya. Maqolada temir yo'l transporti korxonalarining iqtisodiy barqarorligini nazariy jihatdan qayta konseptuallashtirish masalasi ko'rib chiqiladi. Tadqiqotning maqsadi mavjud yondashuvlardagi asosiy terminologik va metodologik xususiyatlarni aniqlash hamda temir yo'l tarmog'ining institutsional xususiyatlariga asoslangan to'rt o'lchovli barqarorlik konsepsiyasini shakllantirishdan iborat. Tadqiqotda qiyosiy tahlil, uch ilmiy maktab yondashuvlarini tizimli sintez qilish va tipologik mezonlarni induktiv chiqarish usullaridan foydalanildi. Natijada beshta asosiy konseptual xususiyat aniqlandi hamda moliyaviy-iqtisodiy, bozor, ishlab chiqarish-texnologik va strategik-ekologik o'lchovlarni birlashtiruvchi konseptual model taklif etildi. Olingan natijalar temir yo'l korxonalari barqarorligini baholash va prognozlash uchun nazariy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: iqtisodiy barqarorlik, temir yo'l transporti, nazariy konsepsiya, to'rt o'lchovli model, tabiiy monopoliya, strategik-ekologik barqarorlik.

Аннотация. В статье рассматривается теоретическая реконцептуализация экономической устойчивости предприятий железнодорожного транспорта. Цель исследования — выявить основные терминологические и методологические особенности существующих подходов и сформировать теоретически обоснованную четырехмерную концепцию устойчивости с учётом институциональных особенностей железнодорожной отрасли. Использованы сравнительный анализ, системный синтез подходов трёх научных школ и индуктивное выведение типологических критериев. В результате выявлены пять ключевых концептуальных особенностей и предложена концептуальная модель, объединяющая финансово-экономическое, рыночное, производственно-технологическое и стратегико-экологическое измерения. Полученные результаты могут служить теоретической основой для оценки и прогнозирования устойчивости железнодорожных предприятий.

Ключевые слова: экономическая устойчивость, железнодорожный транспорт, теоретическая концепция, четырёхмерная модель, естественная монополия, стратегико-экологическая устойчивость.

KIRISH

Iqtisodiy barqarorlik kategoriyasi zamonaviy iqtisodiyot fanida markaziy o'rin egallaydi va uning mazmuni nazariy jihatdan izchil rivojlanib bormoqda. Bu holat tushunchaning mexanika va tabiiy fanlardan iqtisodiyotga o'tishi, so'ngra bozor muvozanati, makroiqtisodiy tartibga solish, tashkiliy moslashuvchanlik va ekologik



tiklanuvchanlik kabi bir-biridan farqli nazariy an'analar orqali qayta talqin qilinishi bilan izohlanadi. Natijada bugungi ilmiy adabiyotda «barqarorlik» tushunchasi turli mazmunlarda talqin qilinib, bu holat nazariy va amaliy baholash imkoniyatlarini yanada kengaytirishga xizmat qiladi.

Temir yo'l transporti kabi tarmoqqa xos institutsional xususiyatlarga ega sohalarda ushbu masala alohida ahamiyat kasb etadi. Yuqori kapital sig'imi, tabiiy monopoliya elementlari, davlat tomonidan tarif tartibga solinishi va shartli-doimiy xarajatlarning yuqori ulushi — bularning barchasi korxona barqarorligining shakllanish mexanizmini boshqa tarmoqlardagidan o'ziga xos tarzda farqlantiradi. Shu nuqtai nazardan, iqtisodiy adabiyotda qo'llaniladigan barqarorlik ta'riflari va tasniflarini mazkur institutsional o'ziga xosliklarni yanada kengroq hisobga olgan holda rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mavjud adabiyotni tizimli ko'rib chiqish besh xil nazariy-metodologik yo'nalishni aniqlash imkonini beradi: barqarorlik va muvozanat tushunchalarining o'zaro bog'liqligi, uning statik va dinamik tabiati, baholashda hisobga olinadigan omillar doirasini kengaytirish imkoniyatlari, universal tasniflarni tarmoq xususiyatlariga moslashtirish hamda ekologik o'lchovni barqarorlik tarkibiga yanada chuqurroq integratsiya qilish. Ushbu yo'nalishlar o'zaro bog'liq tizim sifatida namoyon bo'ladi va shu sababli ularni yaxlit konseptual model doirasida uyg'unlashtirish maqsadga muvofiqdir.

Tadqiqotning maqsadi — iqtisodiy barqarorlik nazariyasining evolyutsion mantig'ini tiklash, mavjud yondashuvlardagi asosiy nazariy xususiyatlarni tizimli tarzda aniqlash hamda temir yo'l transporti korxonalarining institutsional xususiyatlaridan bevosita kelib chiquvchi, ilmiy jihatdan asoslangan to'rt o'lchovli barqarorlik konsepsiyasini va unga mos mualliflik ta'rifini shakllantirishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodiy barqarorlik tushunchasi iqtisodiy fikr rivojlanishi davomida turli nazariy yondashuvlar asosida shakllangan bo'lib, dastlab iqtisodiy tizimning resurslardan samarali foydalanishi, ishlab chiqarish va daromadlarning uzluksizligini ta'minlash masalalari bilan bog'langan. Keyinchalik mazkur tushuncha makroiqtisodiy muvozanat, tashqi ta'sirlarga moslashish, korxona faoliyatining ko'p mezonli samaradorligi va institutsional muhit kabi yo'nalishlar bilan boyib bordi. Temir yo'l korxonalarining iqtisodiy barqarorligini tadqiq etishda ushbu nazariy qarashlarni transport tarmog'ining ekspluatatsion va infratuzilmaviy xususiyatlari bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega.

Klassik iqtisodiy maktab vakili **A. Smith** iqtisodiy farovonlikning asosiy manbalarini mehnat unumdorligi, mehnat taqsimoti va resurslardan samarali foydalanish bilan bog'laydi [1]. Mazkur yondashuv temir yo'l korxonalarining iqtisodiy barqarorligini tadqiq etishda resurslardan foydalanish samaradorligi va tashish jarayonlarining unumdorligini asosiy omillardan biri sifatida qarashga imkon beradi. Xususan, vagon va lokomotivlardan foydalanish samaradorligi, tashish hajmi hamda xarajatlarni optimallashtirish iqtisodiy barqarorlikning operatsion asosini tashkil etadi.

J. M. Keynes iqtisodiy tizim barqarorligini yalpi talab, investitsiya va bandlik dinamikasi bilan bog'lab, iqtisodiy faollikdagi o'zgarishlarning daromad va ishlab chiqarishga ta'sirini asoslab berdi [2]. Ushbu qarashlar temir yo'l korxonalarida tashish talabi, investitsiya faolligi va moliyaviy natijalar o'rtasidagi bog'liqlikni tushuntirish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

J. A. Schumpeter iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida innovatsiyalar, texnologik yangilanish va kapitalning yangi kombinatsiyalarini ko'rsatadi [3]. Ushbu yondashuv temir yo'l korxonalarida asosiy vositalarni modernizatsiya qilish, infratuzilmani yangilash va raqamli texnologiyalardan foydalanishning uzoq muddatli barqarorlikdagi rolini asoslash imkonini beradi. Investitsiya xarajatlari joriy davrda qo'shimcha resurs talab qilishi mumkin, biroq keyingi davrlarda ekspluatatsion samaradorlikni oshirish va xarajatlarni maqbullashtirish orqali ijobiy natija berishi mumkin.

Barqarorlik tushunchasining zamonaviy talqinida **C. S. Holling** tomonidan ishlab chiqilgan *resilience* yondashuvi alohida o'rin tutadi. Muallif tizimning tashqi va ichki ta'sirlardan keyin o'z funksiyalarini saqlab qolish va tiklash qobiliyatiga e'tibor qaratadi [4]. Mazkur yondashuv iqtisodiy barqarorlikni joriy moliyaviy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda, korxonaning tashqi o'zgarishlarga moslashish qobiliyati bilan ham baholash muhimligini ko'rsatadi.

Korxona faoliyatini ko'p o'lchovli baholash masalasida **R. S. Kaplan va D. P. Norton** tomonidan taklif etilgan *Balanced Scorecard* yondashuvi muhim metodologik ahamiyatga ega [5]. Ushbu konsepsiya korxona faoliyatini moliyaviy natijalar bilan bir qatorda, bir nechta o'zaro bog'liq yo'nalishlar orqali kompleks baholash zarurligini ko'rsatadi. Bu yondashuv temir yo'l korxonalarining iqtisodiy barqarorligini moliyaviy, ekspluatatsion, resurs-infratuzilmaviy va tashqi muhit omillarini birgalikda hisobga olgan holda baholash zaruratini asoslaydi.

A. E. Kahn tartibga solinadigan tarmoqlarning iqtisodiy xususiyatlarini tadqiq etar ekan, infratuzilmaviy tarmoqlarda iqtisodiy samaradorlik va tartibga solish mexanizmlarining o'zaro bog'liqligiga e'tibor qaratadi [6]. Temir yo'l transporti tabiiy monopoliyaga yaqin infratuzilmaviy tarmoq sifatida tarif siyosati, davlat tartibga solishi, investitsiya va infratuzilma quvvatidan foydalanish masalalari bilan chambarchas bog'langan.



J. Elkington tomonidan ilgari surilgan *Triple Bottom Line* konsepsiyasi korxona faoliyatining natijalarini bir nechta o'lchovlarda baholash zarurligini ta'kidlaydi [7]. Ushbu yondashuv iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik natijalarni uyg'unlashtirishga qaratilgan bo'lib, uning asosiy metodologik g'oyasi temir yo'l korxonalarining iqtisodiy barqarorligini ko'p o'lchovli baholash uchun muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot nazariy-metodologik tabiatga ega bo'lib, empirik ma'lumotlar yig'ishni emas, mavjud ilmiy bilimni tizimli sintez qilish va shu asosda yangi konseptual model qurishni maqsad qiladi. Birinchi bosqichda iqtisodiy barqarorlik kategoriyasining tarixiy evolyutsiyasi davriylashtirildi, bunda davriylashtirish mezon sifatida barqarorlikning tushunilish tabiatidagi tub o'zgarish — statik muvozanatdan dinamik-moslashuvchan kategoriyaga o'tish — olindi.

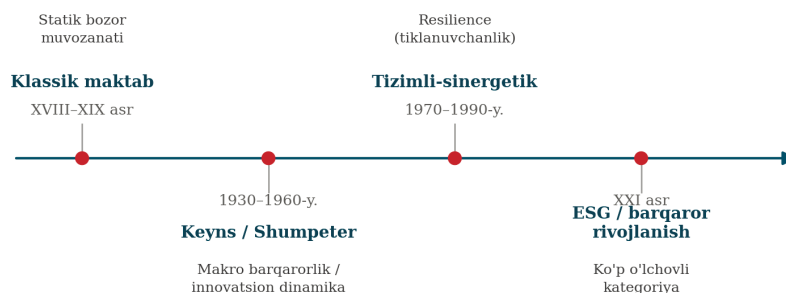
Ikkinchi bosqichda mavjud yondashuvlar uch mustaqil ilmiy maktab — jahon (g'arb), MDH va o'zbek iqtisodchilari qarashlari — kesimida qiyosiy tahlil qilindi. Bunday uch tomonlama bo'linish har bir maktabning barqarorlik tushunchasiga qo'shgan o'ziga xos hissasini alohida ko'rsatish hamda ularning o'zaro to'ldiruvchi va farqli jihatlarini aniqlash imkonini berdi. Har bir maktab bo'yicha talqinlar umumlashtirilib, ularning markaziy g'oyasi va asosiy metodologik xususiyatlari ajratildi.

Uchinchi bosqichda qiyosiy tahlil natijalari asosida mavjud nazariyalarga xos beshta asosiy konseptual yo'nalish induktiv usulda aniqlandi: har bir yo'nalish kamida ikkita farqli yondashuvni o'zaro qiyoslash orqali asoslandi, so'ngra uning baholash amaliyotiga ta'siri ko'rsatildi. To'rtinchi bosqichda temir yo'l transporti korxonalarining iqtisodiy tabiatidagi farqlovchi xususiyatlar (kapital sig'imi, tabiiy monopoliya, tarif bog'liqligi, xizmatning moddiy shaklga ega emasligi) tizimlashtirildi va ularning har biri barqarorlikning qaysi o'lchoviga bevosita ta'sir qilishi asoslandi — bu bosqich tipologiyaning tarmoqqa xosligini ta'minlaydigan asosiy mantiqiy ko'prik vazifasini bajardi.

Beshinchi bosqichda tarmoq xususiyatlaridan kelib chiqib, o'zaro bog'liq to'rtta barqarorlik o'lchovidan iborat konseptual model qurildi, bunda o'lchovlar orasidagi bog'lanish yo'nalishi mantiqiy zanjir (bir o'lchovdagi o'zgarishning qolganlariga qanday ta'sir qilishi) orqali asoslandi. Oltinchi, yakuniy bosqichda barqarorlikka ta'sir etuvchi omillar boshqariluvchanlik mezon (korxona tomonidan bevosita nazorat qilinish-qilinmasligi) bo'yicha tashqi va ichki guruhlariga tizimlashtirildi, so'ngra barcha natijalar yagona mualliflik ta'rifiga birlashtirildi. Mazkur metodologik yondashuvni shakllantirish va maqola matnini tayyorlash jarayonida sun'iy intellekt vositalaridan 10 foizgacha foydalanildi. Xulosalar xalqaro tan olingan nazariy manbalarga, shuningdek O'zbekiston Respublikasining temir yo'l transportini isloh qilishga qaratilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlariga tayangan holda shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Iqtisodiy barqarorlik kategoriyasining tarixiy evolyutsiyasi to'rt bosqichli chiziqli bo'lmagan jarayon sifatida tizimlashtirildi (1-rasm): har bir yangi bosqich avvalgi qarashlarni saqlagan va ularni yanada boyitib borgan.



1-rasm. Iqtisodiy barqarorlik kategoriyasi nazariy talqinining evolyutsion bosqichlari

Manba: muallif tomonidan tizimlashtirilgan.

Uch ilmiy maktab yondashuvlarining qiyosiy sintezi shuni ko'rsatadiki, har bir yo'nalish barqarorlikning muayyan bir qirrasini chuqur ochib beradi va ularni o'zaro uyg'unlashtirish barqarorlikni yaxlit tizim sifatida yoritish imkonini yaratadi (1-jadval).



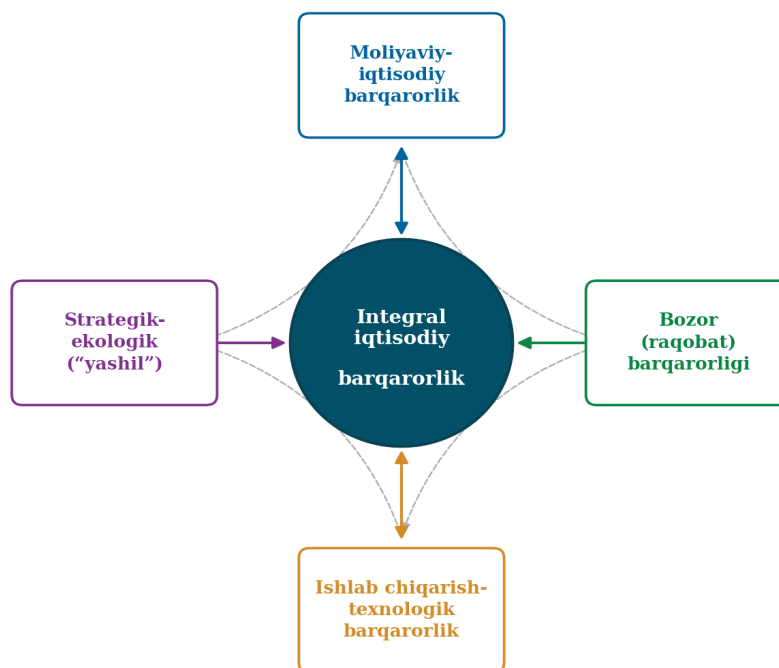
1-jadval. Iqtisodiy barqarorlik tushunchasiga nazariy yondashuvlarning qiyosiy sintezi

Yo'nalish	Vakillari	Barqarorlik talqinining markazi	Rivojlantirish imkoniyati
Klassik-neoklassik	A. Smit, klassik maktab	Bozor kuchlari orqali tiklanuvchi statik muvozanat	Tizimning dinamik rivojlanishi va tashqi ta'sirlarga moslashuvini yanada kengroq hisobga olish imkoniyati mavjud
Makroiqtisodiy-institutsional	J. M. Keyns, D. Nort	Davlat tartibga solishi orqali erishiladigan bandlik va narx barqarorligi	Mikrodarajadagi alohida korxona xususiyatlarini yanada kengroq yoritish imkoniyati mavjud
Boshqaruv-strategik	P. Draker, I. Ansoff, R. Kaplan, D. Norton	Ko'p mezonli natijadorlik va muhitga moslashuvchanlik	Universal yondashuvni tarmoqning o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirish imkoniyati mavjud
Tizimli-sinergetik	J. Shumpeter, C. S. Holling	Tashqi ta'sirlardan so'ng yangi, sifat jihatidan yuqoriroq holatga o'tish (<i>resilience</i>)	Miqdoriy o'lchash metodologiyasini yanada rivojlantirish imkoniyati mavjud
MDH moliyaviy-tahliliy	V. Kovalev, I. Blank, G. Savitskaya	To'lov qobiliyati va moliyaviy mustaqillik nisbatlari	Bozor, texnologik va ekologik o'lchovlarni qo'shimcha integratsiya qilish imkoniyati mavjud
O'zbek amaliy-baholash	S. Abdullayeva, A. Qodirov, X. Uktamov	Integral ko'rsatkich asosida darajalash (shkala)	Tarmoqqa moslashtirilgan yaxlit uslubiyatni yanada shakllantirish va rivojlantirish imkoniyati mavjud

Manba: muallif tomonidan ilmiy adabiyotlar asosida tizimlashtirilgan.

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, oltita yo'nalishning har biri barqarorlikni yoritishda o'ziga xos yondashuvga ega: ayrimlari tizimning statik holatiga, ayrimlari makrodarajadagi jarayonlarga, boshqalari esa universal metodologik tamoyillarga ko'proq e'tibor qaratadi. Ushbu yondashuvlarni o'zaro uyg'unlashtirish temir yo'l transporti korxonalari uchun alohida, tarmoqqa moslashtirilgan konseptual modelni shakllantirish zaruratini asoslaydi.

Temir yo'l transportining institutsional xususiyatlaridan — yuqori kapital sig'imi, tabiiy monopoliya elementlari, tarif tartibga solinishi va xizmatning moddiy shaklga ega emasligidan — kelib chiqib, o'zaro bog'liq to'rtta o'lchovdan iborat konseptual model taklif etiladi (2-rasm).



2-rasm. Temir yo'l transporti korxonasi iqtisodiy barqarorligining to'rt o'lchovli konseptual modeli

Manba: muallif ishlanmasi.



Modelning markazida integral iqtisodiy barqarorlik joylashgan bo'lib, u to'rtta o'lchov — moliyaviy-iqtisodiy, bozor (raqobat), ishlab chiqarish-texnologik hamda strategik-ekologik barqarorlik — ning o'zaro muvofiqlashuvi natijasida shakllanadi. O'lchovlar orasidagi bog'lanish bir tomonlama emas: bozor barqarorligidagi o'zgarishlar (yuk oqimi dinamikasi) moliyaviy barqarorlikka, u orqali esa asosiy fondlarni yangilash imkoniyatiga va binobarin ishlab chiqarish-texnologik barqarorlikka ta'sir qiladi, bu esa o'z navbatida xizmat sifati orqali bozor mavqeiga qaytadi — natijada zanjirli (multiplikativ) ta'sir mexanizmi yuzaga keladi.

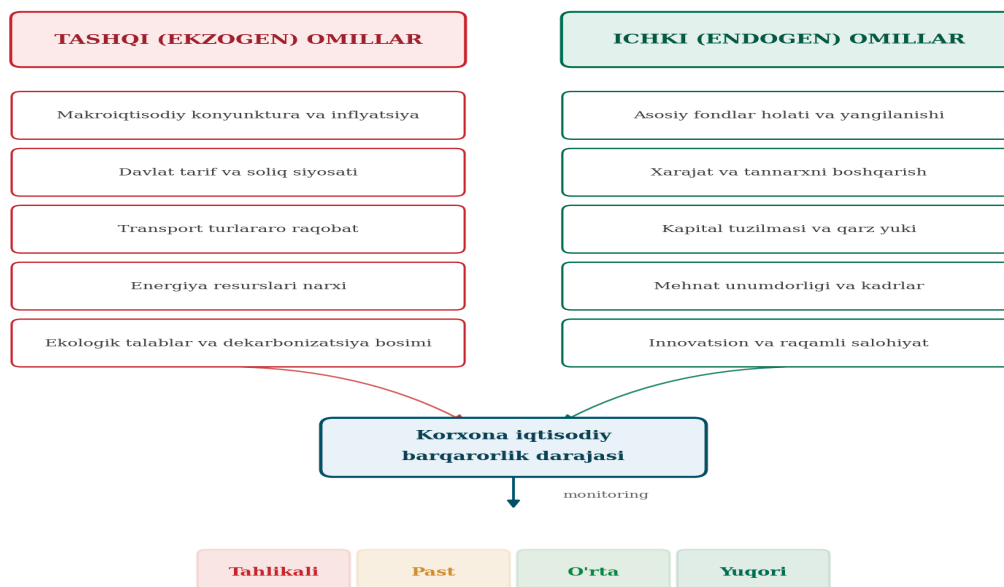
Taklif etilgan modelning har bir nazariy-metodologik yo'nalishni qanday uyg'unlashtirishi 2-jadvalda umumlashtirilgan.

2-jadval. Nazariy yondashuvlar va ularning to'rt o'lchovli konsepsiyada uyg'unlashtirilishi

Aniqlangan nazariy yo'nalish	Mavjud adabiyotdagi ko'rinishi	To'rt o'lchovli konsepsiyada uyg'unlashtirilishi
Barqarorlik va muvozanat tushunchalarining o'zaro bog'liqligi	Ikki tushuncha ko'p mualliflarda o'zaro yaqin mazmunda qo'llanadi	Barqarorlik holat emas, to'rt o'lchov o'rtasidagi dinamik muvofiqlashuv jarayoni sifatida ta'riflanadi
Statik va dinamik tabiatning o'zaro uyg'unligi	Klassik maktab statik, zamonaviy maktablar dinamik talqin qiladi	Model muvozanatni saqlash va yangi muvozanatga o'tishni bir vaqtda ifodalaydi
Omillar doirasini kengaytirish imkoniyati	Baholashda moliyaviy ko'rsatkichlarga alohida e'tibor qaratiladi	To'rtta o'lchov moliyaviy, bozor, texnologik va ekologik omillarni birlashtiradi
Universal yondashuvni tarmoq xususiyatlariga moslashtirish	Mavjud tasniflar umumiy metodologik yondashuvlarni aks ettiradi	Model bevosita kapital sig'imi, tabiiy monopoliya va tarif bog'liqligidan kelib chiqadi
Ekologik o'lchovni yanada kengroq integratsiya qilish	«Yashil» omil ko'pincha alohida, qo'shimcha mezon sifatida qaraladi	Strategik-ekologik barqarorlik to'rtta teng huquqli o'lchovdan biri sifatida kiritilgan

Manba: muallif tomonidan tuzilgan.

Barqarorlikka ta'sir etuvchi omillar boshqariluvchanlik mezoniga ko'ra tashqi (ekzogen) va ichki (endogen) guruhlariga tizimlashtirildi (3-rasm). Bunday farqlash amaliy ahamiyatga ega: tashqi omillarga nisbatan korxona moslashuvchan boshqaruv yondashuvlarini qo'llashi mumkin, ichki omillarni esa u to'g'ridan-to'g'ri boshqarishi va maqsadli optimallashtirishi mumkin.



3-rasm. Temir yo'l korxonasi iqtisodiy barqarorligini shakllantiruvchi omillar tizimi va uning monitoring konturi

Manba: muallif tomonidan ishlab chiqilgan.



Tashqi va ichki omillarning o'zaro ta'siri natijasida shakllangan barqarorlik darajasi «boshlang'ich», «rivojlanayotgan», «o'rta» va «yuqori» toifalarga ajratilishi mumkin, bu esa keyingi tadqiqotlarda ishlab chiqiladigan miqdoriy baholash metodikasi uchun sifat jihatidan izohlanadigan mo'ljal nuqtalarini beradi.

O'tkazilgan nazariy tahlil, uch maktab yondashuvlarining tizimli sintezi va temir yo'l tarmog'ining institutsional xususiyatlarini hisobga olgan holda, quyidagi mualliflik ta'rifi taklif etiladi: temir yo'l transporti korxonasining iqtisodiy barqarorligi — bu korxonaning yuqori kapital sig'imi, shartli-doimiy xarajatlarning katta ulushi va davlat tarif tartibga solinishi sharoitida tashqi hamda ichki omillar ta'siriga moslashgan holda, moliyaviy-iqtisodiy, bozor, ishlab chiqarish-texnologik va strategik-ekologik o'lchovlarning uyg'un muvofiqlashuvini saqlab, belgilangan me'yordagi natijadorlikni ta'minlagan holda barqaror rivojlanishni davom ettirish hamda o'zgaruvchan sharoitlarda yangi muvozanat holatiga o'tish qobiliyatidir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Taklif etilgan to'rt o'lchovli konsepsiya iqtisodiy barqarorlik nazariyasidagi bir qator yo'nalishlarni yagona analitik asosga birlashtiradi. Xususan, u S. Hollingning *resilience* konsepsiyasida ilgari surilgan [4] «yangi, sifat jihatidan yuqoriroq muvozanatga o'tish» g'oyasini R. Kaplan va D. Norton tomonidan ishlab chiqilgan [5] ko'p mezonli baholash mantig'i bilan uyg'unlashtiradi, natijada barqarorlik statik va miqdoriy yondashuvlarning ijobiy jihatlarini o'zida mujassamlashtirgan, to'rt o'lchov muvofiqlashuvi natijasida shakllanuvchi dinamik holat sifatida talqin etiladi.

Model tarkibidagi bozor va moliyaviy o'lchovlar o'rtasidagi bog'lanish A. Kanning tabiiy monopoliya nazariyasi [6] nuqtai nazaridan alohida ahamiyat kasb etadi: davlat tomonidan tarif tartibga solinishi korxonaning daromadlarni boshqarish mexanizmlarini muayyan tartib asosida shakllantirgani sababli, moliyaviy barqarorlik ko'p jihatdan bozor barqarorligiga — ya'ni yuk oqimini saqlab qolish qobiliyatiga — bog'liq bo'lib qoladi. Bu bog'lanish an'anaviy moliyaviy tahlil doirasini yanada kengaytiruvchi va tarmoq amaliyotida markaziy ahamiyatga ega mexanizmdir.

Strategik-ekologik o'lchovning alohida, teng huquqli komponent sifatida kiritilishi J. Elkingtonning uch tomonlama natija (*triple bottom line*) konsepsiyasi [7] bilan uyg'un bo'lib, temir yo'l transportining boshqa transport turlariga nisbatan ekologik ustunligini nafaqat ijtimoiy javobgarlik, balki uzoq muddatli raqobat ustunligi manbai sifatida talqin qilish imkonini beradi. Bu ekologik omilni barqarorlikning qo'shimcha jihati emas, balki tarmoqqa xos strategik yo'nalish sifatida ko'rsatishi bilan ahamiyatlidir.

Taklif etilgan konsepsiyaning nazariy qiymati shundaki, u tarmoqqa xos institutsional xususiyatlardan (kapital sig'imi, tabiiy monopoliya, tarif bog'liqligi) to'rt o'lchovli tipologiyani mantiqiy ravishda keltirib chiqaradi, shu bilan tipologiyaning izchil va nazariy asoslangan tarzda qurilganini ta'minlaydi. Bu jihat uni tavsifiy tasniflarni yanada rivojlantiruvchi yondashuv sifatida namoyon etadi va keyingi bosqichda miqdoriy baholash metodikasini qurish uchun mustahkam nazariy poydevor yaratadi.

Taklif etilgan modelni keyingi bosqichlarda yanada rivojlantirish imkoniyati mavjud bo'lib, uning har bir o'lchovini miqdoriy ko'rsatkichlar orqali operatsionallashtirish alohida metodologik yo'nalish sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, to'rtta o'lchov orasidagi bog'lanish kuchini (masalan, bozor barqarorligining moliyaviy barqarorlikka ta'sir darajasini) empirik tekshirish keyingi tadqiqotlarning istiqbolli yo'nalishi hisoblanadi.

O'tkazilgan tadqiqot iqtisodiy barqarorlik kategoriyasini nazariy jihatdan qayta konseptuallashtirish, mavjud yondashuvlardagi beshta asosiy nazariy-metodologik yo'nalishni tizimli aniqlash hamda temir yo'l transporti korxonalari uchun to'rt o'lchovli barqarorlik konsepsiyasini shakllantirish imkonini berdi.

Uch ilmiy maktab yondashuvlarining qiyosiy sintezi shuni ko'rsatdiki, mavjud nazariyalar barqarorlikning turli jihatlarini — statik va dinamik tabiatini, omillar doirasini hamda tarmoqqa moslik xususiyatlarini — yoritadi va ularni o'zaro uyg'unlashtirish barqarorlikni yaxlit tizim sifatida ifodalash imkonini beradi. Taklif etilgan model ushbu yondashuvlarni moliyaviy-iqtisodiy, bozor, ishlab chiqarish-texnologik va strategik-ekologik o'lchovlarning o'zaro bog'liq tizimi orqali uyg'unlashtiradi, ular esa temir yo'l tarmog'ining institutsional xususiyatlaridan bevosita kelib chiqadi.

Nazariy nuqtai nazardan, taklif etilgan konsepsiya va unga mos mualliflik ta'rifi temir yo'l transporti korxonalari iqtisodiy barqarorligini baholash, prognozlash va ta'minlash metodikalarini ishlab chiqish uchun asos bo'la oladi hamda boshqa infratuzilma tarmoqlariga xos barqarorlik tadqiqotlari uchun metodologik namuna vazifasini bajarishi mumkin. Keyingi tadqiqotlarda modelning to'rtta o'lchovini miqdoriy ko'rsatkichlar orqali operatsionallashtirish hamda o'lchovlar orasidagi bog'lanish kuchini empirik tekshirish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI



1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi PF-21-son «Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni. — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. — URL: <https://lex.uz/docs/8050769>.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 10-oktabrdagi PQ-329-son «O'zbekiston Respublikasi temir yo'l transporti sohasini tubdan isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Qarori. — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. — URL: <https://lex.uz/docs/6631602>.
3. Elkington J. *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. — Oxford: Capstone, 1997. — 407 p.
4. Holling C. S. Resilience and Stability of Ecological Systems // *Annual Review of Ecology and Systematics*. — 1973. — Vol. 4. — P. 1–23. — DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.es.04.110173.000245>.
5. Kahn A. E. *The Economics of Regulation: Principles and Institutions*. — Cambridge, MA: MIT Press, 1988. — 502 p.
6. Kaplan R. S., Norton D. P. *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. — Boston: Harvard Business School Press, 1996. — 336 p. — URL: <https://store.hbr.org/product/the-balanced-scorecard-translating-strategy-into-action/6513>.
7. Keynes J. M. *The General Theory of Employment, Interest and Money*. — London: Macmillan, 1936. — 403 p.
8. North D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. — Cambridge: Cambridge University Press, 1990. — 152 p.
9. Schumpeter J. A. *The Theory of Economic Development*. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1934. — 255 p.
10. Smith A. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* / Ed. by S. M. Soares. — MetaLibri Digital Library, 2007. — 754 p.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 10/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>